

PAKT O STABILNOSTI I RASTU

mr. sc. Marina KESNER-ŠKREB
Institut za javne financije, Zagreb

Pojmovnik*
UDK 327.56(4-12)
JEL E62

Pakt o stabilnosti i rastu dogovor je država članica EU vezan za fiskalnu politiku. Odnosi se na treću fazu Ekonomske i monetarne unije (EMU), odnosno na nepovratno fiksiranje tečajeva i uvođenje jedinstvene valute – eura. Počeo se primjenjivati 1. siječnja 1999. godine kako bi se osiguralo da države članice EMU održavaju fiskalnu disciplinu nakon uvođenja jedinstvene valute – eura. Države članice koje su uvele euro moraju održavati tzv. Maastrichtske kriterije konvergencije, a Pakt o stabilnosti i rastu osigurava njihovo provođenje. Države moraju poštovati sljedeće fiskalne kriterije.

- Deficit proračuna opće države: udio proračunskog deficita opće države u bruto domaćem proizvodu (BDP) ne smije prelaziti 3% s kraja prethodne financijske godine. Ako to nije moguće, dopušta se da deficit privremeno bude iznad (ali još uvijek blizu) razine od 3%.
- Državni dug: udio bruto duga opće države u BDP-u ne smije prijeći 60% BDP-a na kraju prethodne financijske godine. Ako nije tako, udio mora pokazivati tendenciju značajnog smanjivanja i zadovoljava-

jućom se dinamikom mora približavati referentnoj vrijednosti.

U formalnom smislu Pakt je usvojen rezolucijom Europskog vijeća (usvojena u Amsterdamu 17. lipnja 1997) i dvjema uredbama Vijeća od 7. srpnja 1997. u kojima su detaljno razrađeni tehnički detalji dogovora u smislu nadgledanja proračunskih stavaka i koordinacije ekonomskih politika pri pojavi prekomjernog deficita.

Naime, ekonomsku politiku u EU obilježava centralizirana monetarna politika, koja je u djelokrugu Europske središnje banke (European Central bank – ECB), i decentralizirana fiskalna politika, koja ostaje pod odgovornošću nacionalnih vlasti država članica. Zdrave državne financije pridonose postizanju i održavanju stabilnosti cijena, a time i održivoga ekonomskog rasta. Stoga su na razini EU definirana i postavljena zajednička pravila za vođenje fiskalne politike na nacionalnim razinama. Ta su pravila ugrađena u odredbe Ugovora o Europskoj uniji iz Maastrichta 1992. godine i, posebno, u Pakt o stabilnosti i rastu, a odnose se na fiskalne kriterije – veličinu

---

* Primljeno (*Received*): 25.2.2008.
Prihvaćeno (*Accepted*): 4.3.2008.

proračunskog deficita i javnog duga – koje zemlje članice moraju zadovoljiti za uvođenje eura kao nacionalne valute, odnosno za postizanje i zadržavanje stabilne pozicije unutar EMU.

Pakt o stabilnosti i rastu inicijalno je predložio njemački ministar financija Theo Waigel sredinom 1990-ih godina. Njemačka je dugi niz godina održavala visoke stope rasta uz nisku inflaciju te je očekivala da će osigurati nastavak te politike provođenjem Pakta o stabilnosti i rastu koji će ograničiti doprinos država članica inflatornim pritiscima u europskom gospodarstvu.

U srednjem roku države članice su poduzele mjere uravnoteženja proračuna te su do 1. ožujka 1999. Vijeću i Komisiji predložile stabilizacijske programe (koji su dopunjavani svake sljedeće godine). Države koje nisu članice treće faze EMU, tj. koje nisu uvele euro, trebaju predavati programe konvergencije.

Pakt o stabilnosti i rastu daje mogućnost Vijeću da kazni svaku državu članicu koja ne poduzima odgovarajuće mjere da bi uklonila prekomjerni deficit (tzv. procedura prekomjernog deficita). Kaznene mjere u početku imaju oblik beskamatnog depozita koji se može pretvoriti u globu ako se deficit ne korigira u roku dvije godine. No nema fiksnih pravila koja reguliraju ove kaznene mjere. One su uglavnom predmet subjektivne prosudbe Vijeća o uvjetima nastanka prekomjernog deficita.

Pakt je više puta kritiziran u smislu da je nedovoljno fleksibilan te da bi se trebao primjenjivati tijekom ekonomskog ciklusa, a ne samo u jednoj godini. Postoji, naime, strah da ograničavanje državne potrošnje tijekom gospodarskih kriza može ugroziti rast države članice.

Osim toga, Pakt se primjenjivao prilično nekonzistentno, pa Vijeće ministara 2003.

godine nije primijenilo kaznene odredbe prema Francuskoj i Njemačkoj kada su se one našle u teškoćama. Taj je primjer bio kulminacija višegodišnjih problema u provođenju Pakta i upozorio je na to da je jedan od osnovnih problema njegova slaba provedivost. Tako se Pakt pokazao neprijemljivim na velike zemlje kao što su Francuska i Njemačka, koje su upravo i bile njegovi glavni pokretači, ali koje zbog svoje veličine i političkog utjecaja mogu ostati pošteđene u slučaju nepoštovanja odredbi Pakta. Naime, te su zemlje, prema definiciji iz Pakta, tijekom nekoliko godina imale prekomjerne deficite, ali ipak nisu bile kažnjene.

Prihvaćajući navedene kritike, Vijeće je 2005. godine ublažilo pravila Pakta o stabilnosti i rastu. Temeljna značajka Pakta jest to da su kvantitativna ograničenja originalnog Pakta – proračunski deficiti 3% BDP-a i javni dug od najviše 60% BDP-a – ostala nepromijenjena. Međutim, definicija i provedba pravila Pakta postale su nešto drugačije, fleksibilnije. Prva je novost da će se proračunski ciljevi revidirati svake četiri godine. Druga je novost da će se zemljama s nižim javnim dugom i višim potencijalnim rastom dopustiti proračunski manjak u visini 1% BDP-a u srednjem roku. Visokozadužene zemlje s nižim potencijalnim rastom morat će težiti uravnoteženom proračunu ili suficitu. Od zemalja s javnim dugom većim od 100% BDP-a tražit će se izričito pozitivan saldo proračuna. U glavne elemente reforme pripada zahtjev za jačanjem fiskalnih pozicija tijekom “dobrih godina”, pri čemu se takvim godinama smatraju one u kojima je BDP bio iznad potencijalne razine. Predviđeno je da u tim godinama zemlje smanjuju svoj potencijalni manjak za 0,5 postotnih bodova BDP-a.

LITERATURA

Brnčić, A. (et al.), 2005. *Mali leksikon Europskih integracija* [online]. Zagreb: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija. Dostupno na: [http://www.mvpei.hr/ei/download/2005/06/15/Mali_leksikon.pdf].

EnterEurope – Vodič kroz informacije o Europskoj uniji [online]. Dostupno na: [<http://www.entereurope.hr>].

Glossary [online]. Available from: http://europa.eu/scadplus/glossary/index_en.htm

Šabić, A., 2006. “Reforma pakta o stabilnosti i rastu”, *Financijska teorija i praksa* 30 (3), 283-293.